

УДК 821.521:81'276

Ніна Джиджора,

Інститут філології

Київський університет імені Бориса Грінченка

ORCID ID: 0000-0001-6276-9657

Використання і стилістика соціолектів і територіальних діалектів в романі Ніші Канако “Сакура”

Abstract. The research discusses the use of regional dialects and sociolects through the works of modern female Japanese authors, their stylistics, and their function within the speech portrait of characters. The relevance of the research is based on the role of Japan in the modern world and the importance of regional dialects and sociolects for interpersonal communication with the Japanese. The aim of the research is to analyze elements of regional dialects and sociolects within the context of literature and determine their stylistics and uniqueness and solidify the importance of further analysis of regional dialects and sociolects in literary works, specifically in the novel “Sakura” by Nishi Kanako. The author analyzes elements of regional and social dialects in the dialogue between the characters, applying methods of comparative linguistics, gives context to the meaning of these elements within the novel itself, through literary analysis, and provides a clear overview of the uniqueness and style of the dialect used. The results of the research determined the stylistic features and usage of regional dialects and sociolects in the chosen literary work, their function within those works, and society as a general, as depicted in modern literature based on the speech portraits of characters. The conclusion fixed the importance of researching regional dialects and sociolects through the medium of literary works and laid the groundwork for future research.

Keywords: *Nishi Kanako, “Sakura”, regional dialect, sociolect, speech portrait, stylistics, literature.*

Мова – це здатність людини говорити й висловлювати власні думки¹. У світі не існує культури чи народу, де мова не є складовою народної ідеї. Завдяки наявності мови люди спілкуються, розуміють один одного та співпрацюють. Але кожна мова також має свої внутрішні видозміни – регіональні та суспільні. Мова – динамічне явище, яке з плином часу може суттєво змінитися, тож наявність регіональних видозмін не є унікальною якістю однієї конкретної мови. Японська мова насичена діалектами та територіальними відмінностями. Завдяки ізольованому характеру країни до 1868 р. та численній кількості островів, з яких складається країна, регіональні видозміни мови є суттєві та можуть мати відмінності на всіх мовних рівнях.

---

¹ Білодід, К. (1973). Мова. Словник української мови: [в 11 т.] / АН УРСР, Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1970–1980. С. 768. <http://sum.in.ua/s/mova>.

Японські автори, при написанні своїх творів, переважно використовують власні діалекти, адже для багатьох спільний діалект – ланцюжок до власної родини, рідного міста і спільного минулого. Для японців вкрай важливе абстрактне поняття 家・「外」(“учі-сото”, дослівно: “дім-вулиця”), де 家 – це своє, рідне і споріднене, тож використовуючи лексику власного діалекту у творах, японські автори створюють зв’язок з іншими носіями діалекту. Чим більше японці сприймають іншого японця, як частину власного 家, тим більше вони будуть використовувати рідний діалект в розмові. До всіх, хто знаходиться в колі 外, вони розмовлятимуть виключно літературною мовою². При цьому, діалектизми переважно використовуються лише в діалозі персонажів, а не в самій прозі, адже автори намагаються не втрачати аудиторію і серед носіїв інших діалектів³.

Актуальність дослідження зумовлена місцем, яке Японія посідає в сучасному світі. Японія - країна з розвинутою економікою і важливою позицією в “Групі-7”, тож міжнародні відносини з Японією для України є ключовими в розвитку економіки⁴. Розуміючи важливість та використання територіальних діалектів та соціолектів в мові японців, є можливість покращити відносини та вийти на новий рівень міжнародної співпраці. Територіальні діалекти будь-якої мови часто вивчають через призму літератури, адже, зважаючи на функцію мовного портрета персонажа, для їх зображення можливо зрозуміти й важливість самого діалекту.

Розглядаючи праці сучасних жінок-авторів, висвітлюються особливості використання діалектів в сучасному світі. Праці письменниць за межами Японії не розглядають настільки часто, тому через цю призму можливо знайти багато новизни в дослідженні японських діалектів та сучасних соціолектів. Зараз, як ніколи, важливо поширювати діалектологію та соціолінгвістику серед сходознавців, адже фундамент для дружніх відносин вже закладений, а тепер потрібно будувати дім.

Мета дослідження. Проаналізувати використання та стилістику територіальних діалектів та соціолектів в романі Ніші Канако “Сакура”.

Основний виклад. Територіальні діалекти та соціолекти є невіддільною складовою будь-якої мови і, разом з літературною мовою, вони становлять народну мову. За визначенням М. Железняка, діалект – це “засіб спілкування між представниками однієї територіальної чи соціальної групи. Відповідно розрізняють територіальні і соціальні”⁵. Територіальні діалекти можуть відрізнятися від літературної мови на всіх філологічних рівнях – в морфології, синтаксисі, фонетиці, лексиці й семантиці. Залежно від мови, діалекти можуть відрізнятися від літературної мови настільки, що, співрозмовники – носії однієї мови, при спілкуванні один одного не зрозуміють. Наприклад, японський діалект Рюкю і діалект префектура Кагосіма настільки відрізняються від літературної

² Батюк, І. (2011). Фонологічні та лексико-граматичні відмінності в діалектах Японії (на матеріалі діалектів о. Хонсю). *Науковий Вісник Волинського Національного Університету Імені Лесі Українки. Філологічні науки, Мовознавство*. 1. С. 14.

³ Батюк, І. (2011). Відображення кансайського діалекту у творах Танідзакі Джюн’ічіро «Дрібний сніг». *Мовні і концептуальні картини світу*. 35. С. 4.

⁴ Корсунській, С. (2020). Аналіз поточного стану відносин Україна-Японія. *Портал зовнішньої політики України*. <http://fpp.com.ua/analiz-potochnogo-stanu-vidnosyn-ukrayina-yaponiya/>. С. 1.

⁵ Железняк, М., & Масенко, Л. (2007). Діалект. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=24450.

мови, що деякі експерти сперечаються за генеалогію цих діалектів і класифікують їх як окрему мову⁶.

Територіальні діалекти, зважаючи на спільні риси, групують на наріччя (супрадialeкти), говори та діалектизми. Згідно з визначенням в Літературознавчій енциклопедії, наріччя – скупченість діалектів на основі спільних рис в будь-якій мові⁷. Це найбільша діалектна одиниця, тому наріччя ще називають “супрадialeктами”. Діалект і говір – тотожні поняття. Це окремий діалект окремої територіальної ділянки. В межах творів, говірки або “субдіалекти” протиставляються проти один одного або проти літературної мови і порівнюються. Крім того, також існує поняття діалектизмів – окремих елементів діалектів, які були запозичені та асимільовані в літературну мову⁸.

У мові, територіальні діалекти формуються завдяки екстралінгвістичним чинникам. Тобто, на розвиток діалекту і його сприйняття на рівні мови впливає географічне розташування носіїв, населених пунктів, де діалект і його спільні говори використовуються. Крім того, до екстралінгвістичних чинників входить вплив іншомовного оточення, залучення носіїв в культурне і економічне життя країни тощо.

Окрім територіальних діалектів, мову збагачують соціальні діалекти. За визначенням Л. Масенко, соціолекти – “соціально обумовлені різновиди національної мови, що вживають у середовищі окремих соціальних груп”⁹. До соціолектів відносяться арго, жаргони, сленг тощо. На відміну від територіальних діалектів, які існують на всіх мовних рівнях, соціолекти існують лише на лексичному та фразеологічному мовних рівнях. Їх виникнення зумовлено розвитком суспільства, і соціолекти можуть виникати як і через територіальну розбіжність, так і від самих звичайних телереклам. Зі зміною попкультури та відділенням слів до архаїзмів, з’являються нові сленги та назви техніки, які переважно використовуються молодшим поколінням. Соціолекти, згідно з визначенням, можуть існувати лише в лексиці окремих економічних або суспільних груп, зокрема релігійних, кастових або економічних. Таким чином, соціолекти поділяються на три угруповання:

- Професійні соціолекти – розвиваються, як додаткові лексичні системи лише в межах окремої професії. Термінологія – не є тотожним поняттям зі професійними соціолектами. Загалом, на відміну від інших соціолектів, професійні соціолекти незмінні через наявність окремих мовних традицій професій.
- Корпоративні/групові соціолекти – властиві групам в соціумі, які тісно пов’язані спільними інтересами, освітою, вірою, спортом і іншими сферами діяльності. Використання таких соціолектів дає можливість представникам групи впізнати один одного.
- Таємні мови/жаргони – найчисельніші соціально-вікові соціолекти, які виникають серед кожного наступного покоління. Найдинамічніші серед

⁶ Ліщук, А., 2020. Лексико-граматичні особливості діалектів Хоккайдо та Сікоку. *Магістр. Київський національний лінгвістичний університет*. С. 27.

⁷ Ковалів, Ю.І. (2007). Діалектизм. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2 : М-Я. С. 97.

⁸ Там само. С. 692.

⁹ Железняк, М., & Масенко, Л. (2007). Діалект. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=24450.

соціолектів і, з плином часу, такі лексичні елементи відходять до архаїзмів або історизмів. До цієї групи відносяться сленгові слова, притаманні молоді¹⁰.

Отже, територіальні діалекти та соціолекти є елементами народної мови, які об'єднують окремі групи людей в соціумі. Соціолекти динамічніші за територіальні діалекти, але обидві групи є гнучкими мовними явищами, які змінюються та розвиваються згідно екстралінгвістичних чинників.

Коли автори пишуть твір, вони думають над героями і мовою, яка належить цим героям. Мовний портрет персонажа, за визначенням І. Цепенюк, “включає в себе мовленнєву характеристику і конкретизується межами мовних здібностей та знань автора тексту”¹¹. Територіальні діалекти та соціолекти входять до особливостей мовного портрету персонажу, вони можуть вказувати на їх минуле, соціоекономічне положення, належність до певної групи чи меншини. Попри це, автори мають розуміти теоретичні аспекти територіального діалекту або соціолексичної системи, яку хочуть використовувати. Адже, якщо допустити помилку, її неодмінно помітять носії або лінгвісти. Також, є ризик того, що зменшиться аудиторія читачів, адже є територіальні діалекти, які суттєво відрізняються від літературної мови (наприклад, вищезгаданий діалект Рюкю).

Японські автори досить часто використовують територіальні діалекти та соціолекти в своїх творах, зазвичай вони використовують рідний діалект або той, що ближче географічно розташований до їхнього. Реакції читачів на використання того чи іншого діалекту важко передбачити, тому автори часто вагаються. Японські автори, зважаючи на те, що говірки зближують народ, переважно використовують територіальні діалекти саме в прямій мові персонажів, а прозу лишають в літературній мові. Таким чином, текст лишається зрозумілим для значної кількості читачів, а автори можуть наблизити персонажів і навіть себе до читачів.

Отже, територіальні діалекти та соціолекти додають колорит до мовного портрету персонажів і використовуються авторами досить часто. При цьому, автори мають розуміти конкретно всі деталі і структури діалекту та докласти зусиль, щоб текст був зрозумілий широкій аудиторії.

В Японії наявна численна кількість територіальних діалектів. Згідно з працями японського лінгвіста М. Тоґьо, японська мова поділяється на 6 наріч, 16 діалектів, і 47 окремих говірок (кожна окрема префектура має власну говірку)¹². Серед них, діалект регіону Кінкі, який входить до наріччя Західної Японії (西日本方言/Nishi nihon hougen), є другий за чисельністю використання серед населення. Діалект Кінкі (近畿方言/Kinki hougen), відомий також як Кансай-бен (関西弁/Kansai-ben) охоплює п'ять префектур і три великі міста, а саме префектури Міє, Нара, Вакаяма, Шіґа, Хіого і міста Осака, Кіото, Кобе. Термін Кансай часто ототожнюють з терміном Кінкі, але фактично, Кансай – назва трикутника Кей-Хан-Шін і територій навколо нього. Трикутник Кей-Хан-Шін – три-міська область навколо міст Осака, Кіото і Кобе, і є другою за численністю

¹⁰ Там само.

¹¹ Цепенюк, Т., Ваврів, І., & Дзюбановська, І. (2021). Мовленнєвий портрет персонажа художнього твору в оригіналі і перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, Філологія*, 2(49). С. 178-182. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-2.41>. С. 2.

¹² Onishi, T. (2010). Analyzing dialectological distributions of Japanese. *Dialectologia*, 2013-22477 (Special Issue I), pp.123-135. P. 2.

населення територією Японії (відразу після метрополітену Токіо)¹³. Діалект Кінкі поширений у всіх префектурах, які охоплює регіон, але кожна окрема префектура має власну говірку. Ці говірки споріднені, але мають відмінності. Для діалекту Кінкі характерні подовження голосних, спрощення слів і заміна звуків. Наприклад, склади з літерою “С” часто замінюються на “Х”, а літера “Д” змінюється на “Я” (особливо в варіації закінчення речень)¹⁴.

Особливо увагу серед говірок регіону Кінкі надають говірці міста Осака. В говірці Осаки є деякі лексичні особливості, які не існують за межами Осаки (навіть в інших містах регіону Кінкі). Зокрема це えらいこちゃ erai kotcha (От чудово!) і もうかりまっか? moukarimakka? (Скільки заробив?). Такі слова часто лунають і в самому місті Осака і в невеличких містечках та селищах навколо¹⁵.

Отже, діалект Кінкі має спільні риси поширені по регіону, але кожна окрема говірка є унікальна. Говірка Осаки достатньо відрізняється і кожна окрема префектура, яка входить до цього регіону, має власні особливості. Таким чином, діалект живий і має суттєві різниці з літературною мовою.

Ніші Канако (西 加奈子) народилась в 1977 р. в Тегерані, Іран. Коли їй було 2 роки, родина переїхала в Осаку, а через 5 років переїхали до Каїру (Єгипет), де вони жили до 12-річчя дівчинки. В 12 років вона повернулася до Осаки і навчалась там. Її дебют в літературі відбувся у 2004 р., з випуском збірки “Аої” (“Синій”), і вона швидко стала однією з улюблених письменниць Японії. За роки своєї праці, вона стала лауреатом літературних премій імені Оди Сакуноске, Каваї Хаяо і Наокі Санджюго. Деякі з її книжок навіть були адаптовані в повнометражні кінострічки.

В її книгах, зокрема в книзі, за яку вона отримала літературну премію Наокі – “Сараба!” (“До побачення!”) – розглядаються теми віри, індивідуальності і соціуму¹⁶. В багатьох творах, особливу увагу вона надає саме індивідуальності та ідентичності – гендерній і як індивіда. Вона часто розкриває теми гендерної нерівності і сприймання дівчини та жінки в соціумі. В інтерв’ю з нею, яке провела перекладач Е. Маркін Повел, вона зазначила наступне: “Ми очікуємо від дівчат, що вони будуть ще більше жіночними навіть після того, як вони пройшли крізь дівочтво (кажучи “Ми”, я маю на увазі японське суспільство). Дівчат, я саме маю на увазі тих, які ще не дійшли статевої зрілості, які взагалі ще не мають досвіду зі статевиими відносинами або навіть не цікавляться ними.... Попри це, фізичний розвиток дівчат (неймовірно) заохочується і ми мусимо приймати їх, як об’єктів статевої жаги”¹⁷.

Літературні критики вважають праці Ніші Канако більш “відкритим” за її сучасників, зважаючи на основні теми її робіт. Е. Маркін Повел, перекладач, яка перекладає праці Ніші Канако англійською, описує її літературний стиль “симплістичним, але гарним”, вона пояснює що саме симплістичність її праць

¹³ Palter, D., & Horiuchi, K. (1995). Kinki Japanese (1st ed.). Rutland, Vt.: Charles E. Tuttle Company. P. 11.

¹⁴ Palter, D., & Horiuchi, K. (1995). Kinki Japanese (1st ed.). Rutland, Vt.: Charles E. Tuttle Company. P. 13.

¹⁵ Там само. С. 14.

¹⁶ Markin Powell, A. (2016). 10 Japanese Books by Women We’d Love to See in English. Literary Hub. <https://lithub.com/10-japanese-books-by-women-wed-love-to-see-in-english/>.

¹⁷ Markin Powell, A. (2019). Kanako Nishi on Writing Gender, Power, and the Pain of Others [in person]. <https://lithub.com/kanako-nishi-on-writing-gender-power-and-the-pain-of-others/>.

зумовлює інтимний зв'язок між її персонажами та читачами¹⁸. З лінгвістичної точки зору, письменниця часто пише діалоги саме в діалекті Кансай, говірці Осаки. Не дивно, адже її родина з Осаки і вона теж багато років жила там. Вона вживає слова саме хіраганою, замість ієрогліфів, що дозволяє декілька інтерпретацій слова залежно від думок читачів.

Її твір “Сакура” (“Вишня”) був написаний і виданий в 2005 р. Це був її другий виданий твір, тож на той момент вона була лише початківцем, але вже в цьому творі виразно описані наявні теми, які вона досліджує в пізніших творах. Індивідуальність, родина, місце людини в суспільстві – всі ці теми присутні в романі. Роман описує історію родини з Осаки – батьків, двох синів, молодшої доньки і їх улюбленої собаки, Сакури. Сюжет роману починається через декілька років після смерті старшого сина, який мав особливе місце в родині і фактично був зв'язком між членами родини. Після його смерті, мати почала зловживати алкоголем, а батько став зникати на деякі періоди, а потім взагалі зник безвісти. Найменша донька, чию красу всі підкреслювали, перестала розмовляти і занурилась в себе, а Каору – головний персонаж твору і середній син – поїхав до Токіо навчатися в університеті.

Фактично, роман починається вже коли ідеальна родина повністю розпалась. Декілька років після смерті брата, Каору не має намірів повертатися додому на Новий рік, але йому приходить лист від батька – вперше з його зникнення. В ньому, батько пише, що повернеться наприкінці грудня, і Каору вирішує поїхати додому, якщо не заради батька, то хоча б заради своєї собаки, Сакури. Роман через спогади Каору висвітлює наскільки важливе місце займав його брат в родині, що могло б привести до такої роздробленості. В основі роману полягає історія того, як ідеальна родина руйнується до невпізнання, а потім потрохи знову стає родиною, знову знаходять себе і створюють нову ідентичність, яка не залежить від померлого члена родини. Завдяки власним зусиллям персонажі знаходять силу жити далі.

В романі Ніші Канако “Сакура” використаний діалект Кінкі говірка Осаки. Переважно, територіальний діалект використаний саме в діалогах між персонажами. Оскільки головний герой та родина самі з міста Осака, використання діалекту є важливим додатком до мовного портрету персонажів. Для самих персонажів, рідний діалект також має особливе місце в житті, як зрозуміло з репліки головного герою: 「君が嫌だと言うからこんな風に喋るけどね、ほら、僕本当は関西弁なんだ。久しぶりに故郷の言葉を思い切り話したくなって！まいどまいどー！」 Kimi ga iya da to iu kara konna fuu ni syaberu kedo ne, hora, boku hontou ha kansai-ben nanda. Hisashiburi ni furusato no kotoba wo omoikiri hanashitaku natte! Maido maido! (Ти казала, що тобі не подобається, тож я не говорив, але насправді я розмовляю діалектом Кансаю. Я вперше за стільки часу хочу з усієї сили знову говорити рідними словами! Дякую, дякую!)¹⁹. 「まいど」 – еквівалент діалекту Кінкі до слова 「ありがとう」 (Дякую). Тож, виходячи з цієї фрази, ми бачимо важливість рідного діалекту головного персонажу, який на цей момент в історії перебуває в Токіо.

В цьому романі Ніші Канако також присутні видозміни її особливого симплістичного стилю. Вона не ускладнює прозу і діалог, але для збагачення мови

¹⁸ Bartholomew, R. (2017). Reflecting the Possibilities in Translation: A Conversation with Allison Markin Powell [in person]. <https://www.worldliteraturetoday.org/blog/translation-tuesday/reflecting-possibilities-translation-conversation-allison-markin-powell>.

¹⁹ Nishi 西, K. (2005). Sakura [さくら] (1st ed.). 小学館. С. 11.

використовує багато порівнянь з квітами, рослинами і кольорами. Такі порівняння підвищують ліричну цінність роману, але в її стилі ще й додають до уяви читачів відчуття почуттів і кольорів. Наприклад, 陰鬱な黄色」 Inutsu na kiiru (Меланхолічний жовтий) або 「鉄の錆びた赤茶色やどこからか飛んできた煤の灰色」 Tetsu no sabita akachuyairo ya doko kara ka tondekita susu no hairu (Червоно-коричневий як іржа на сталі і з сірим кольором золи, яка невідомо звідки прилетіла)²⁰. Схожі порівняння насичують і решту роману.

Зважаючи на віковий простір персонажів, їх мова збагачена соціолектами – сленгом, словами іноземного походження тощо. Використовуються іноземні слова, які мають еквіваленти в японській мові, зокрема такі слова, як:

- ポスト」 Posuto (Пошта – еквівалент 「郵便」 Yuubin)²¹;
- リュック」 Ryukku (Рюкзак – більш відомий еквівалент 「バックっバック」 Bakkurakku, від англійського “backpack” або звичайно ще є японське слово 「鞆」 Kaban, хоча це слово переважно використовується для звичайних сумок)²²;
- プライバシー」 Puraibashi- (Приватне або особисте – в японській мові еквівалентів для цього слова багато і вони відрізняються за контекстом, тут доречні такі слова як 個人的」 Kojinteki або 「私事」 Shiji)²³.

Окреме місце посідає слово 「ニュータウン」 Nyu-taun (Нове місто) – цей елемент соціолексичної мови особливо цікавий, адже, на відміну від прикладів вище, це саме регіонально-віковий соціолект, який використовується молодшими поколіннями Осаки саме в значенні нових міст-супутників, що з’являються навколо Осаки.

Також, цікаво використані професійно-групові соціолекти. Професійні соціолекти обмежені використанням в одній професії, тож люди поза цією професією рідко їх використовують, а групові соціолекти – спільними інтересами чи колами спілкувань. Тут використання слів як アプリケ」 Appurike (Вишита нашивка), 「ペディキュア」 Pedikyua (Педикюр), 「驚鼻」 Washibana (орлиний ніс), 「セルフタイマー」 Serufu taima- (таймер на фотоапараті), 「シャッタ」 Shyatta (віконниця)²⁴ не є дивним, адже молодша сестра головного героя – б’юті-блогер, тож зрозуміло, що такі слова будуть наявні в лексиці персонажів. Окрім цього, цікаве поєднання катакани та ієрогліфів у словотворі сленгових слів таких як 「レトルト食品」 Retoruto shyokuhin (Упаковані та стерилізовані харчові продукти – тобто, заготовлені страви, які лише потрібно розігріти).

Отже, соціолекти використані в романі Ніші Канако “Сакура” достовірно передають динамічну якість сленгових слів та слів іншомовного походження. Крім того, наявний синтез професійних та групових соціолектів і графічний синтез катакани і ієрогліфів у словотворі.

В романі “Сакура”, діалоги написані переважно з використанням говірки Осаки, особливо після першої частини прологу, коли починаються спогади головного

²⁰ Nishi 西, K. (2005). Sakura [さくら] (1st ed.). 小学館. С. 8-10.

²¹ Там само. С. 8.

²² Там само. С. 10.

²³ Там само.

²⁴ Там само. С. 20-21.

персонажа про рідне місто. Використовуючи місцеву говірку, авторка занурює читачів в атмосферу тихого життя міста-супутника поблизу Осаки.

Як було згадано в першому розділі, для говірки Осаки характерно змінювати звук “Д” на “Я”, в наслідок цього частки 「だ」, 「だろう」 змінюються в мові. Тому в таких репліках, як 「あの子、最近ずっとあそこやねん。」 Ano ko, saikin zutto asoko yanen. (“Та дівчинка, останнім часом вона постійно там.”) і 「結構あったかいみたいやねん。」 Kekko attakai mitai yanen. (“Виглядає досить тепло.”) частка 「だね」 перетворюється на 「やね」, а закінчення 「ん」 також характерний додаток в говірці Осаки²⁵. Окрім частки 「だね」, присутні зміни і в граматичній конструкції 「だろう」 в таких репліках, як 「寒いやろうに。」 Samui yarou ni. (“Певно ж холодно.”), 「すごいやろ？」 Sugoī yarō? (Чи не чудово?)²⁶. Цікава також репліка з 92-ої сторінки: 「お父さんは、お母さんのことうーんと好きやから、くすぐったくせえへんのよ。お母さんはな、なんや、ええ気分になる。」 Otou-san ha, okaa-san no ko to uun to suki yakara kusuguttakuseehen no yo. Okaa-san ha na, panya, ee kibun ni naru. “Тато дуже любить маму, тому не лоскотало. Настрій у мами ну аж відразу добрий ставав.” Репліка цікава наявністю кількох різних конструкцій характерній говірці Осаки, а саме:

- 「うーん」, як ономаатопеїчний еквівалент для вираження слова “дуже”, що характерно для сучасної варіації говірки Осака;
- 「やから」, як фонетична зміна в граматиці 「だから」, що виражає причино-наслідковий зв’язок в реченні;
- 「せえへん」, як характерна зміна в словотворі заперечної форми 「ません」 дієслова в слові 「くすぐったくせえへん」;
- 「なんや」, як фонетична заміна звуку “Д” на “Я” в слові 「なんだ」;
- 「ええ」, як фонетична зміна в слові 「いい」 (“добрий”).

Говірці Осаки притаманна заміна подовженого звуку “i” на “e”, тож не дивно що саме слово 「いい」 буде представлено в діалекті як 「ええ」. Така фонетична зміна також наявна в фразі 兄ちゃんに夢中なミキでさえ、「かっこええ！」と賞賛の言葉を送った。Ni-chan ni yumesu na miki de sae “Kakkoee!” to syousan no kotoba wo okutta. Навіть занурена у справи Мікі казала в сторону старшого брата “Ти крутий!” і хвалила²⁷.

Характерні зміни говірки Осаки також проявляються в репліці з 23-ої сторінки: 「その子、えらいおとなしゅうて弱いから、他の子おらに、ごはん食べられてまうねん。」 Sono ko, erai otonasyuute yowai kara, hoka no koora ni, gohan taberarete mau nen. “Та мала така спокійна і слабка, що інші малі [ред. собаки] просто з’їдають її корм.” В цій репліці, наявні такі фонетичні характерні ознаки говірки Осаки і діалекту Кінкі загалом:

²⁵ Palter, D., & Horiuchi, K. (1995). Kinki Japanese (1st ed.). С. 18.

²⁶ Nishi 西, K. (2005). Sakura [さくら]. С. 18; 92.

²⁷ Там само. С. 113.

Подовження голосних, а саме в словах 「おとなしゅうて」 і 「子おら」 - в першому слові подовження замінює граматичну форму з'єднання прикметників 「くて」 і подовжує голосний, в другому – подовжується звук “O”, і утворюється множина за допомогою частки 「ら」 на відміну від більш поширених часток 「たち」 або 「とも」;

- Скорочення часток, а саме в граматичній конструкції 「しまう」 з якої вилучується звук 「し」 і додається характерне закінчення говірки Осаки 「ん」;
- Слово 「えらい」 використано як засіб гіперболізації²⁸.

Говірці Осака також притаманна семантична зміна слова 「えらい」. В літературному стандарті мови, слово перекладається як чудовий, великий, або ж відмінний, зазвичай з позитивною конотацією. Однак, в говірці Осаки, 「えらい」 використовується як засіб гіперболізації, як і позитивних, так і негативних якостей²⁹. Наприклад: 「あ、サクラ、耳えらい遠なってるから、…」 A, Sakura mimi erai too pateru kara,... “А, в Сакури вуха настільки далеко не чують, тому...” і 「ふたりとも、えらい久しぶりと違うう？」 Futari-tomo, erai hisashiburi to chyauu? “Ви двоє, стільки часу не бачились, еге ж?”³⁰. 「ちゃうう」 водночас і скорочена і подовжена форма слова 「違う」 – приголосний звук скорочується, але голосні подовжуються. В діалекті Кінкі, це слово використовується і в семантичному значенні “ні, не правильно, не так”, але ще його використовують, як закінчення і заміну літературному закінченню 「じゃないですか」, коли узгоджуєш судження або питання зі співрозмовником³¹. В семантичному значенні це слово використано в репліці на 57-мій сторінці: 「黄色い花はな、ほんまに向日葵とちやう、マリーゴールドゆうてな、母さんが好きな花やってん。バナナはな、産後やし栄誉つけな思てな。誰にも会うてへんし言うてへん、知ってのは母さんだけや。」 Kiiroi hana ha na, honma ni himawari to chyau, mari-go-rudo yuutena, kaa-san ga suki na hana yatten. Banana ha na, sango ya shi eiyo tsuke na omotena. Darenimo autehenshi yuutehen, shittenoha kaa-san dake ya. “Ті жовті квіти не соняшники були, а називаються чорнобривці – мамині улюблені квіти. Ну з бананами, то було через післяпологовий стан і гордість. Ні з ким не зустрічалась і нікому не казала, знає лише мама”³². В цьому реченні також присутні та й інші видозміни говірки Осаки:

- 「ほんま」 це скорочення від слова 「本当に」, саме значення слова незмінне в цьому випадку, але 「ほんま」 також може використовуватися як заміна 「そうです」³³;
- 「ゆうて」 це спрощена форма дієслова 「言います」 (говорити), хоча зміна в вимові не значна, вона помітна при розмові і типова для діалекту Кінкі;

²⁸ Там само. С. 23.

²⁹ Palter, D., & Horiuchi, K. (1995). Kinki Japanese (1st ed.). С. 124.

³⁰ Nishi 西, K. (2005). Sakura [さくら]. С. 18; 27.

³¹ Adams, Z. (2010). Kansai-ben Survival Manual (関西弁サバイバルマニュアル) (1st ed.). Beloit College. С. 16.

³² Nishi 西, K. (2005). Sakura [さくら]. С. 57.

³³ Adams, Z. (2010). Kansai-ben Survival Manual (関西弁サバイバルマニュアル). С. 21.

- 「会うてへんし言うてへん」 - тут знову зустрічається характерна зміна заперечної форми дієслова 「～せん」 на 「～へん」;
- І вже знайома зміна частки 「だ」 на частку 「や」, фонетична зміна, яка насправді присутня в майже кожній репліці персонажів.

Серед змін в формах дієслова, для говірки Осаки характерна не лише зміна в заперечній формі, а й в заохоченні 「～してみて」 (“спробуй зробити”). Ця форма спрощується і в розмовній формі виглядає, як 「～みい」 та може виступати як наказова форма дієслова³⁴. Наприклад: 「…、逆のこと書いてみい」 ..., *gyaku no koto kaitemii* “... спробуй написати про щось протилежне.” і 「よう見てみい、…」 *You mitemii...* “Гарно подивися, ...”³⁵.

Переважна більшість героїв роману розмовляє саме діалектом Кінкі, тому є збіги і в мовних портретах персонажів. Для жінок і дівчат характерні подовження голосних, а у чоловіків наявні скорочення слів. Хоча обидві якості є універсальними явищами в діалекті Кінкі, рішення Ніші Канако написати діалоги жіночих персонажів саме так, можливо було пов’язано з тендітними образами жінок в японській літературі, а чоловіків – з різким і рішучим характером. Серед мовних портретів персонажів є особливий випадок, де Ніші Канако використовувала більш архаїчну форму діалекту Кінкі. В спогадах головного героя є епізод, де вони з братом зустрічають літнього чоловіка в місцевому лісі. Цей персонаж не з’являється в книзі окрім цього епізоду, але для аутентичності його характеру, Ніші Канако використовує архаїчні елементи говірки Осаки. Наприклад, в таких репліках як:

「なんやぼん、風邪ひいとんのか。」 *Nanya bon, kaze hiiton no ka?* “Ти чого, захворів чи що?” – 「ぼん」 застаріле закінчення – як закінчення воно не несе лексичне чи граматичне значення, але додає персонажу колориту;

「ほうか。」 *Houka.* “Он як.” – заміна звуку 「そ」 на 「ほ」 досить архаїчний елемент діалекту Кінкі, тому відчувається похилий вік персонажа навіть в його репліках.

Хоча заміна звуку 「そ」 на 「ほ」 досить застаріла фонетична зміна, в сучасному діалекті Кінкі вона також зустрічається, але в ізольованих випадках, як зі словами 「ほな」 або 「ほんだら」. 「ほな」 це скорочена форма літературного 「それなら」, в тексті зустрічається в репліці 「ああそう? ほなお先に。ミキほど長いからね。」 *Aa sou? Hona o-saki ni. Miki hodo nagai kara ne.* “А, он як? Тоді прошу вперед. Певно не займеш стільки [ред. часу], скільки Мікі”³⁶. 「ほんだら」 тотожне слово з 「ほな」 (а отже й з 「それなら」), і в тексті використано зокрема на сторінці 67-мій: 「… ほんだら肉屋あるねん、変な豚の絵描いてること。…」 ... *Hondara nikuya aru nen, hen na buta no e kaiteru koto.* ... “... Он є ж м’ясник, він намалював дивний малюнок порося. ...”³⁷.

³⁴ Palter, D., & Horiuchi, K. (1995). *Kinki Japanese* (1st ed.). С. 135-136.

³⁵ Nishi 西, K. (2005). *Sakura* [さくら]. С. 22; 70.

³⁶ Там само. С. 36.

³⁷ Там само. С. 67.

Отже, в романі “Сакура” говірка Осаки використовується майже в кожній репліці, в кожному діалозі, і персонажі відчуються унікальними, як і їхні мовні портрети. Соціолекти в творі переважно наявні в формі сленгових слів іншомовного походження, але територіальний діалект зображений як і в живій формі його існування, так і в архаїчній.

Висновки. Територіальні діалекти і соціолекти – це елементи народної мови, разом з літературною мовою. За характером, ці елементи динамічні, формуються за рахунок екстралінгвістичних чинників. Зокрема, на розвиток соціолектів впливають будь-які зміни в соціумі та вікові межі між поколіннями. Були виведені визначення та класифікації територіальних діалектів і соціолектів.

Територіальні діалекти та соціолекти об’єднують людей в суспільстві, і автори досить часто використовують ці елементи народної мови в художніх творах. Використовуючи територіальні діалекти та соціолекти, автори мають зважати на доступність твору для широкої аудиторії, коректності використання цих елементів. Саме письменники мають вирішити, що саме вони хочуть передати за допомогою територіальних діалектів та соціолектів в мовному портреті персонажу.

Ніші Канако пише переважно на теми індивідуальності, ролі людини в соціумі і ідентичності. Ці теми вона розкриває в реалістичних романах. Експертні критики прозвали її авторський стиль симплістичним, але інтимним. В романі “Сакура” Ніші Канако в якості соціолектів виступають переважно сленгові слова іншомовного походження. Окрім цього, наявні і професійні діалекти та графічне поєднання сленгових слів з японськими ієрогліфами. Використовуючи соціолекти, Ніші Канако вказує і на професію персонажів, і на їх належність до певної вікової групи.

Говірка Осаки присутня майже в кожній репліці персонажів, але в кожного окремого персонажу є свій унікальний метод передачі рідного говору. Ніші Канако використовує зв’язок між персонажами і їх рідним містом для висвітлення особливості діалекту в мовних портретах персонажів. В романі “Сакура”, використаний не лише живий та сучасний стиль територіального діалекту, а й його архаїчні форми та риси. За допомогою маленьких особливостей мовних портретів героїв, Ніші Канако і далі втілює теми ідентичності.

Отже, дослідивши ці елементи мовних портретів персонажів, було доведено важливість територіальних діалектів та соціолектів в мовних портретах. Окрім цього, зважаючи на численні не досліджені художні твори, закріплено актуальність подальшого дослідження територіальних діалектів та соціолектів через призму літератури.

References

- Batyuk, I. (2011). Phonologichni ta leksyko-gramatychni vidminnosti v dialektah Yaponii (na materialii dialektiv o. Honshu) [*Phonological and lexico-grammatical differences in Japanese dialects (based on the dialects of Honshu Island)*]. Naukovii visnyk Volynskoho Natsionalnoho Universitetu Imeni Lesi Ukrainki. Philologichni nauky, Movoznavstvo [*Scientific Herald of the Volyn Lesya Ukrainka National University. Philological studies, Linguistics*]. 1, 14-18.
- Batyuk, I. (2011). Vidobrazhenia kansaiskoho dialektu y tvorah Tanizaki Jun`ichiro “Dribnii snig” [*The use of Kansai dialect in the work of Tanizaki Jun`ichiro “Sasameyuki”*]

- Movni i konseptualni kartyny svitu [*Language and conceptual images of the world*], 35, 3-8.
- Zhelezniak, M., & Masenko, L. (2007). Dialekt [*Dialect*]. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=24450.
- Korsunskii, S. (2020). Analiz potocnoho stanu vidnosyn Ukraina-Yaponiia [*Analysis of the current state of Ukraine-Japanese relations*]. Portal zovnishnoi polityky Ukraini [*Portal for Ukraine's foreign policies*]. <http://fpp.com.ua/analiz-potochnogo-stanu-vidnosyn-ukrayina-yaponiya/>.
- Kovaliv, Y. I. (2007). Dialektysm [*Dialectism*]. Literaturoznavchia entsiklopedia [*Literary encyclopedia*] in 2 v. Auth.-editor Kovaliv Y. I., Kyiv: Pub. by Akademia [*Academy*]. V. 2 M-Y, 97; 692.
- Lishciuk, A. (2020). Leksyko-gramatychni osoblyvosti dialektiv Hokkaido ta Shikoku. [Lexico-grammatical specialties of the dialects of Hokkaido and Shikoku]. Master's dissertation. Kyivskii natsionalnii lingvistychnii universitet [*Kyiv National Linguistic University*]. 1-30.
- Bilodid, K. (1973). Mova [*Language*]. Slovnyk ukrainskoi movy [*Dictionary of Ukrainian Language*] in 11 v. Institut movoznavstva imeni O. O. Potebni [*O. Potebnia Institute of linguistics*]. Auth. – editor Bilodid I. K. (et al), Kyiv: Pub. by Naukova dumka [*Scientific thought*]. 1970 – 1980. 768 <http://sum.in.ua/s/mova>.
- Tsepeniuk, T., Vavriv, I., & Dziubanovska, I. (2021). Movlennievii portret personazha hudozhnioho tvorv v oryynali i perekladi [*Speech portrait of characters in literary works as portrayed in their originals and translations*]. Naukovii visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, Philologia [*Scientific Herald of the International Humanities University, Philology*]. 2. V. 49, 178-182 <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-2.41>.
- Adams, Z. (2010). Kansai-ben Survival Manual (関西弁サバイバルマニュアル) (1st ed.). Beloit College.
- Bartholomew, R. (2017). Reflecting the Possibilities in Translation: A Conversation with Allison Markin Powell [in person]. <https://www.worldliteraturetoday.org/blog/translation-tuesday/reflecting-possibilities-translation-conversation-allison-markin-powell>.
- Markin Powell, A. (2016). 10 Japanese Books by Women We'd Love to See in English. Literary Hub. <https://lithub.com/10-japanese-books-by-women-wed-love-to-see-in-english/>.
- Markin Powell, A. (2019). Kanako Nishi on Writing Gender, Power, and the Pain of Others [in person]. <https://lithub.com/kanako-nishi-on-writing-gender-power-and-the-pain-of-others/>.
- Nishi 西, K. (2005). Sakura [さくら] (1st ed.). 小学館.
- Onishi, T. (2010). Analyzing dialectological distributions of Japanese. *Dialectologia*, 2013-22477 (Special Issue I), 123-135.
- Palter, D., & Horiuchi, K. (1995). Kinki Japanese (1st ed., pp. 11, 47-54). Rutland, Vt.: Charles E. Tuttle Company.